

ЗЛАТОРУНИ КРИЛАТИ ОВАН ИЗ МИТА О АРГОНАУТИМА – СИМБОЛИЧКИ ПРЕЛАЗАК УСЛЕД ПРЕЦЕСИЈЕ У НОВО ДОБА, ДОБА ОВНА

мр ГОРДАНА КОСТИЋ

Филозофски факултет, Чика Љубина 18-20, 11000 Београд, Србија
E-mail: gkostic@f.bg.ac.rs

Резиме: У овом раду је реч о мање познатом миту о Фриксу, али веома значајном, јер је предходио походу Јасона и његових Аргонаута на златно руно. У миту се први пут помиње златоруни крилати ован, који се митолошки везује за Сазвежђе Овна, као и прелазак из доба Бика у Овна због прецесије. Место мита је смештено у Колхиду, бајковиту земљу на загонетној периферији јуначког света, из које су потицале многе митолошке личности. Поред Ајета, то су били и Прометеј, Амазонке, Ида, Пасифаја, Кирка, Медеја, Калиопа и Апсирт. Ако би мит о Фриксу окarakterисали као почетак ере Овна, онда би промена звезде која указује на пол и прецесија тачке равнодневице кроз сазвежђе Овна представљало огроман сат за рађање нове нације – јеврејске. Мојсије и изабрани народ су носиоци новог доба, а Колхида земља, која је током бурне историје остало битно поприште таквих догађаја.

Кључне речи: Астрономија у култури, златно руно, Фрикс, сазвежђе Овна, Колхида, обећана земља, Мојсије, јеврејски народ

1. УВОД

Поход Хелена на Колхиду, под вођством јунака Јасона, један је од најпознатијих у митском периоду. Међутим, треба поћи од догађаја који је претходио том великом походу. Реч је о мање познатом миту о Фриксу и Хели.

Постоје две верзије мита о летењу Фрикса и Хеле на златоруном овну. По првој Атамант је оставио Нефеле, своју жену (зато што је полудела), и оженио се Ином. Љубоморна Ина је мрзела Нефеле и њену децу, па је сплеткама и подмићивањем убедила мужа да жртвује Фрикса. По другој, у Фрикса се заљубљује његова тетка Бијадика, жена краља Кретеја, а када је он

одбио њено удварање, Бијадика га је оптужила за покушај силовања. Због тога је народ у Беотији захтевао Фрикову смрт.

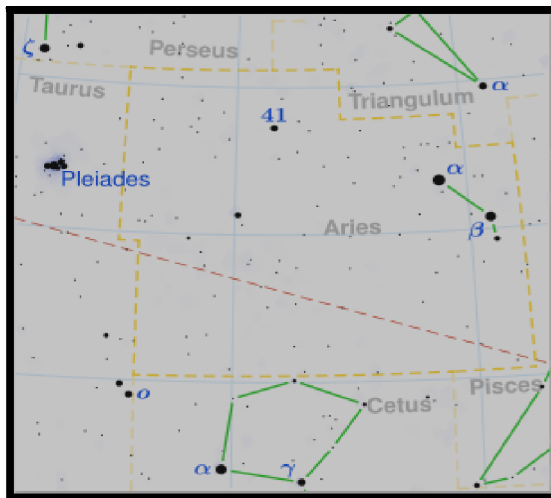
Међутим, у оба случаја, када је требало да се Фрик жртвује, појављује се златоруни крилати ован, кога је у првом као спас послала њихова мајка Нефеле, као дар Хермеса, а у другом, Зевс или Хера. Фрик је са сестром Хелом узјахао Овна, који је одлетео у правцу севера. (Zamarovski, 1985: 110; Leonhard, 1867; William, 1997; Sreјović & Cermanović-Kuzmanović, 1989, s.v. Friks.)

2. САЗВЕЖЂЕ ОВНА

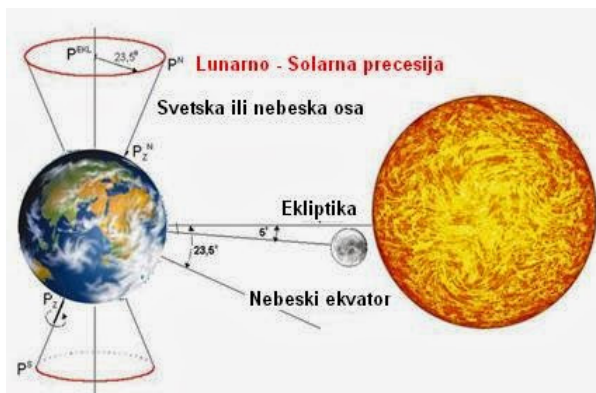
Митологија о златоруном овну је управо везана за сазвежђе Овна (Aries) (слика 1.), где је представљено у облику митолошког овна са златним руном и крилима. Рођен је из љубавне везе Посејдона и Теофана, по којој је бог Посејдон, из љубавне страсти, претворио Теофану у овцу, а себе у овна, да би од ње превасходно удаљио многобројне удвараче. (види:<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.04.0104%3Aentry%3Dphrixus-bio-1>)

Ован (лат. *Aries*) је једно од 88 савремених и 48 оригиналних Птолемејевих сазвежђа. Светска оса, замишљена продужена земљишна оса ротације описује конус, купу као чигру око нормале на раван еклиптике, са отвором од $23,5^{\circ}$, јер је толики угао између екватора и еклиптике. Ову појаву је први открио Хипарх у II веку пне., а назива се астрономска прецесија, предњачење, због тога што гама тачка излази у сусрет Сунцу, и помера се ретроградно у смеру казаљке на сату по еклиптици. (Слика 2.)

(види:<https://hr.wikipedia.org/wiki/Precesija>, као и <https://hr.wikipedia.org/wiki/Ravnodnevica>)

Слика 1: Сазвежђе Овна.

Слика 2.

У Овну се некада налазила гама тачка, у којој се са Земље видело Сунце у тренутку пролећне равнодвевнице, по чему је и добила име - од грчког слова „гама“, које је подсећало на астролошки симбол за Овна - Υ . О великим добима и космичким циклусима, записе и трагове су оставиле многе древне цивилизације. Сматра се да је 1930. године пне. тачка ушла у сазвежђе Овна. (о гама тачки види: www.tt-group.net/video/sazvezda-nad-nasim-nebom/)

3. КОЛХИДА

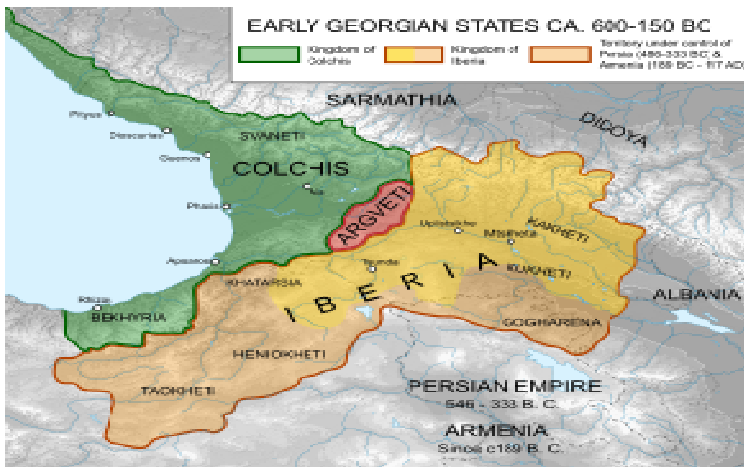
Наставак мита се односи на долазак Фрикса у Колхиду, митолошку земљу у којој се сматрало да је ту бог Хелије (Сунце) чувао своје коње у шталама. Током пута Хелу је ухватила вртоглавица, изгубила равнотежу и пала у теснац између Европе и Азије, који је по њој назван Хелеспонт (Дарданели). (слика 3.) Фрикс је, заузврат, жив и здрав стигао у Колхиду, где је сместа жртвовао овна Зевсу, као знак захвалности. Његово златно руно постало је славно једну генерацију касније, када су Аргонаути 1225. г. пре н. е. кренули у потрагу за њим. (Zamiatovski, 1985: 164)

Колхида (грузијски კოლხეთი, *kolkheti*; лат. *Kolxeti*; грчки Κολχίς, *Kolchis*) је у античкој географији представљала регију и краљевство на подручју Кавказа, која је одиграла важну улогу у етничком и културном формирању грузијског народа. Краљевство Колхида, као рана грузијска држава, значајно је допринела у развоју средњовековне грузијске државности, после њеног уједињења са грузиским краљевством Иберија – Картали.

Слика 3: Фрикс и Хела, античка римска фреска из Помпеје, 1.не. Археолошки музеј, Напуљ.

Према грчкој митологији, стара Колхида (Слика 4.) је била бајковита земља, смештена на загонетној периферији јуначког света. Ту је, у светом лугу бога рата Ареса, краљ Ајет обесио Златно руно, све док га нису отели Јасон и Аргонаути. Колхида је такође била земља, где је Прометеј кажњен, тако што је био окован за планину, док му је гавран кљуцао јетру, као казну што је открио тајну ватре људима. Амазонке, скитског порекла, су такође

Слика 4: Колхида је у антици представљала регију и краљевство на подручју Кавказа.

биле из Колхиде. Поред Ајета, славне митолошке личности из Колхиде биле су Идија, Пасифаја, Кирка, Медеја, Калиопа и Апсирт. Античко подручје Колхиде данас грубо представљају неколицина грузијских покрајина, међу којима су познате Абхазија и Раша. (види: <https://sr.wikipedia.org/sr-el/Kolhida>).

4. ОБЕЋАНА ЗЕМЉА

Доба Овна, које је почело временски око 1930. пне., покренуло је низ великих промена, ратова, освајања и крвопролића. Последње јунаштво митског периода је био Јасонов поход на Колхиду и крађа Златног руна. Оно што је следило је представљало потпуно другу реалност: масовни ратови између Египта, Асирије и Хетита, инвазије на Европу и Блиски Исток, а пре свега пад Троје били су брутални, свирепи, и самим тим преокренули ток историје. Између 1206. и 1150. пне. десио се пад микенских краљевстава, као и краљевстава у Анадолији, Сирији и Ханану, прекид трговачких рута и значајно смањење писмености. Легендарни тројански десетогодишњи рат је био између удружених Грка против становника града Троје, у раздобље између 1194 - 1184. пне. (Drews, 1993: 132-158)

Па ипак, најважнија личност из периода великих померања је везана за библијску личност и догађај који се упоредо догодио: за Мојсија (хебр. Моше, око 1225. пре н.е.) и Излазак из Египта, описан у Старом завету. Паљење Златног телета (Бика) по повратку Мојсија са Синајске горе, могло би се такође симболично тумачити као раскид са дотадашњом ером Бика и његовим утицајима. Мојсије је био јеврески вођа и законодавац, који је Јевреје ослободио египатског ропства и на гори Синају дао им таблице Закона, који су постали основ јеврејске религије. (Јурић, 1983: 455) Управо рушење старог идола Златног телета се симболички може сматрати за прекретницу услед преласка тачке пролећне равнодневице из сазвежђа Бика у сазвежђе Овна. Ако би мит о Фриксу окarakterисали као почетак ере Овна, постепена промена звезде која указује на пол и прецесија тачке пролећне равнодневице кроз сазвежђе Овна подсећа на огроман сат који је одредио ново светско раздобље и рађање нове нације.

До обећане земље о којој се говори у Старом завету, морало се доћи ратовима. Зато Јехова позива Мојсија са речима: “Мораш их победити: Хетите и Аморејце, Канаанце и Перижане, Хивијце и Јебусејце, као што ти је заповедио Јехова, Бог твој.“ (5. Мој. 20:17) Поменути Хетити су имали сјајну цивилизацију, која се простирала од Анадолије, до већег јужног плодног дела Колхиде. Могућно је да је обећана земља била смештена у митској Колхиди, без обзира што је историјски Израил остало место које Библија помиње.

Па ипак, за Колхиду се везује и краљевство Хазара, који нису били потомци библијских Јевреја, већ су само прилими јудаизам у раном средњем

веку. Пореклом су били ближи туркофонском народу из средње Азије. (Слика 5.) (види: <http://www.uploadfile.org/download.php>)

Од Хазара потичу данашњи Ашкенази, преци европских Јевреја, који су почетком средњег века живели између Кавказа и Каспијског мора. (Blanning: 2000: 147–148)

Али, то је нека друга прича.

Слика 5: Хазарска држава у средњем веку.

ЗАКЉУЧАК

Сазвежђе Овна представља митолошког овна са златним руном и крилима, јер је могао да лети, а настао је сједињењем Посејдона и Теофане. Овај ован, као митолошко биће, се као симбол први пут појављује у миту о Фриксу и Хели, деци Атаманта и његове прве жене Нефеле (богиње облака), јер су на његовим леђима одлетели за Колхиду, да би утекли злобној маћехи Ини.

Наставак мита има срећан крај, јер је Фрикс безбедно стигао на Колхиду, где је из захвалности за сретно спасење жртвовало Зевсу овна, а његово руно било обешено у храму бога Ареса. Постоји и верзија у којој је Ован сам скинуо руно и отишао међу звезде.

Овај маће познат мит, могао би да симболички обележи нови еон, прецесију из доба Бика у доба Овна, наговештавајући низ великих промена, ратова, освајања и крвопролића, што је довело до нестанка многих старих цивилизација и рађања једне нове нације – Јевреја.

Литература

- Blanning, T. C. W. : 2000, *The Oxford History of Modern Europe*, Oxford University Press, 147–148
- Даничић, Ђура; Караџић, С. Вук: *Библија*
- Drews, Robert :1995, *The End of the Bronze Age: Changes in Warfare and the Catastrophe Ca. 1200 B.C.* Princeton University Press, 117-129
- Jurič, Stipe: 1983, *Idealne i stvarne granice Izraela u biblijsko vrijeme. Monarhijska ideologija i mesijanska teologija*, L'Ecole Biblique et Archeologique Francaise de Jerusalem, 455
- Schmitz, Leonhard: 1867, *Phroixus*, London, 73-86
- Smith, William, *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology*, Boston, 209
- Srejšević, Dragoslav; Cermanović-Kuzmanović, Aleksandrina: 1989, *Rečnik grčke i rimske mitologije*, Beograd: s.v. Friks
- Zamarovski, Vojteh: 1985, *Junaci antičkih mitova: Leksikon grčke i rimske mitologije*, Zagreb, 110

THE GOLDEN FLEECE WINGED ARIES FROM THE MYTH OF THE ARGONAUTS – SYMBOLIC TANSITION DUE TO PRECESSION IN THE NEW ERA, THE ERA OF ARIES

This paper deals with the lesser-known myth of Phrixus, but very important, because he preceded the march of Jason and his Argonauts to obtain the golden fleece. The myth is about the golden-wooled winged ram, which is mythical linking to the Constellation of the Aries, and may be a symbolic representation of the precession from the epoch of Taurus to the epoch of Aries. The place of myth is located in the Colchis, a fairy-tale country on the puzzling periphery of the heroic world, which has connected with many mythological figures. If the myth of Phrixus was to be described as the beginning of the era of Aries, then the change of the northern star and the precession of the equinox through the constellation of Aries would represent a huge clock denoting the period of the birth of the Jewish nation. Moses and the chosen people are bearers of the new age, and Colchis is a country that, during the tumultuous history, has remained an important arena of such events.

Key words: Astronomy in culture, golden fleece, Phrixus, constellation Aries, Colchis, promised land, Moses, Jewish people